

nu at tale om Folkets Selvforsyrelse af Kommunitens og Skolens Anliggender end for 50 Aar siden. Jeg tror derfor, at ikke nogen Regjering vil kunne løse den Opgave, den her tænker sig, og jeg maa derfor som min Mening bestemt udtale, at hvorledes man end kommer til at gjøre Forsøg med Almueskolen, maa det blive saaledes, at det bliver Forældrene, der sende Børnene i Skole, som faae den væsentligste Indflydelse og det væsentligste Ansvar, og jeg haaber, at dette skal føre til, at der udrettes noget mere end ad den officielle Regjeringsvei. Men Forslaget hviler i Dvrigt i det Hele paa den Tanke, at det netop er Regjeringen, som skal indrette Skolerne i det Enkelte, altsaa i Birkeligheden paa Grundlag af Anordningen af 1814. Det forekommer mig imidlertid, selv om man vilde gaa ud fra, at dette Grundlag af 1814 var det rigtige ogsaa for Fremtiden, som om man i dette Dieblit ret egentlig begyndte Bygningen fra oven af, at man begyndte at bygge et Laarin, førend man var vidende om, hvorvidt den uøverste Del af Bygningen var daarligt Vindeværk eller solid Grundmur, der kunde bære Bygningen. Jeg tror, at man maa begynde med at undersøge, om Grundlaget er solidt og godt, hvorvidt den nuværende Almueskole har en saadan Fasthed og Udvikling, at man trygt derpaa kan bygge videre, og da maa man vistnok komme til det Resultat, at dette ikke er Tilfældet. Dette forudsætter Forslaget egentlig ogsaa, idet Motiverne begynde med at udtale, at der har været sig meget delte Meninger om den Vei, der bør følges til vor Almueskoles Forbedring. Jeg tror sikkert, at man da ikke skal begynde med en Udtalelse, men med en Omdannelse af det alt Værende, hvilket altsaa vil sige, at naar man skal komme til at udrette noget Godt paa Almueskolens Omraade, skal man tage hele Almueskole-spørgsmaalet under Overveielse og søge fra Grunden af at ordne det. Vi have allerede i Samlingen 1872—73 her i Thinget havt det hele Spørgsmaal til Behandling; dengang blev der i en foreløbig Betænkning fremsat de Hovedtræk, hvorefter den Side af Salen, som dengang og endnu udgjør Flertallet, mente, at Sagen kunde ordnes. Det forekommer mig, at dette kunde have dannet et passende Grundlag for Regjeringen til at udarbejde et Forslag til Forsøg paa at faae Skoleagen omordnet nu. — Jeg anser det ikke for rigtigt at gribe Leiligheden til at komme ind paa at omtale Skoleagen i hele dens Almindelighed. Jeg skal undgaa den Fristelse, der kunde være dertil, og henholde mig til det, jeg alt har sagt om Underbygningens mindre Soliditet, og blot antyde, at Kaldelsesmaaden paa ingen Maade tilfredsstillende hverken Lærerne eller Beboerne, at Børneantallet i mange Skoler er saa stort, at det selv for den dygtigste og flinkeste Mand er umuligt at bringe det til det, som er Almueskolens nuværende Lavmaal, at Friiskolens Stilling i det Hele er en saadan, at dens Bømmer ikke kunne

være tilfredse dermed. Ogsaa jeg, der ikke i den Forstand, hvor jeg nævnte dette Ord før, kan regne mig til Friiskolens Bømmer, synes ikke, at dens Stilling er, som den bør være; jeg kan i alt Fald godt være med til at give den en bedre Stilling. At Lønningsforholdene ikke ere, som de bør være, havde jeg Leilighed til at udtale for nogle Dage siden, og jeg skal derfor i dette Dieblit ikke komme nærmere ind derpaa; men jeg vil blot benytte Leiligheden til at omtale, at saavidt mig bekendt, bestaar der i en gammel Forordning en Bestemmelse, der tillader Sogneraadene at give Læskud til Aften-skolerne. Vi befinde os jo i en lykkelig Tid, da man opgraver det, som for tidlig er kommet i Jorden. Hvis man nu kunde faae samme Bestemmelse opgravet, og deraf kunde flyde en Paamin-delse til Sogneraadene omkring i Landet om efter Loven at støtte Aften-skolerne, da vilde det være nyttigt (Th. Nielsen: Den er fra 1856), den er ikke saa meget gammel. Jeg har nemlig set flere Steder, hvor Lærere, der igjennem en meget lang Periode have holdt Aften-skoler, have henvendt sig til Sogneraadet om Understøttelse — de Folk, der skulle søge Aften-skolen, saasom Tjenestefolk og andre Saadanne, have jo ikke Raad til at betale Undervisningen synderlig godt — men i de mig bekendte Tilfælde have de faaet Afslag. (Brix: Der er ingen Forpligtelse for Sogneraadene). Nei, jeg opfattede det heller ikke saaledes, at de skulde have en absolut Forpligtelse, men jeg tror dog, at de have Ret, som mene, at en Paamin-delse dog maaske kunde hjælpe dem til at bruge en Smule mere hertil, end Tilfældet er. — Der er en anden Ting, som jeg, da jeg forleden omtalte Skolevæsenet, ikke har udtalt, men som jeg, da denne Sag er en ligesom Skolelag, skal føie til, idet jeg vil sige, at min Hovedtanke er den, at man bør tage hele Skole-spørgsmaalet op til Behandling, fordi der er saa mange store Spørgsmaal, der trænge til at omordnes. Blandt disse Spørgsmaal er ogsaa Lønnings-spørgsmaalet, og derunder falder tillige hvad jeg først talte om, at der er en Række Embeder, der ere saa smaa af Lagte, at de fornuftigvis ikke kunne vente, indtil man her og andetsteds kan blive færdig med en almindelig Omordning af Skolevæsenet. Jeg kan derfor ikke godt Andet end atter henlede den høiærede Kirke- og Undervisningsministers Opmærksomhed paa denne Sag, om der ikke ved en Overveielse skal kunne fremgaa en Maade, hvorpaa disse Lærere kunne blive hjulpe. Jeg veed jo, at der allerede er udsendt et Circulære til Sogneraadene, for at de skulle tage det i deres Gaand at gjøre Noget. Det er ikke noget hæderligt Bidnesbyrd, at man maa sige, at de saagodt som intetsteds have gjort Noget. Jeg veed ikke, hvoraf det kommer, men i hvert Fald veed jeg, at det ikke kommer af, at de ere uwillige til at offere Benge paa deres Skolevæsen; thi paa de samme Steder, hvor de ikke have villet give Lærerne det